

Danielo Tomšič. Sodelovali smo s pripravljalci (še vedno preobsežnega in nedokončanega) priporočila o posegih v starih mestnih jedrih: posredovali smo jim tudi gradivo z našega posveta o prenovi. Naši člani so se osebno in pisno (iz Slovenije tako dvakrat) udeležili raznih strokovnih srečanj, pri nas pa se je po posredovanju ICOMOS mudila ing. Ganeva iz Sofije. Žal so te akcije še vse preveč priložnostne in organizirane na kratek rok, razumljivo pa moramo ob njih skrbeti tudi za to, da imajo možnosti za sodelovanje v njih predstavniki vseh republik in pokrajin. Tako sodelujemo tudi z organizacijo Jeunesse Patrimoine, ki organizira letošnje jesen za svoje člane tudi ekskurzijo po Srbiji, Črni gori in Dalmaciji. Pripravili smo, nismo pa v širši strokovni javnosti še uspeli v svetu zainteresirati sogovornikov za obdelavo problematičnih strokovnih pojmov »tipično«, »periferija pojavnosti« in za valorizacijo spomenikov iz 20. stoletja. Tudi še nismo navezali stikov z odborom, ki se loteva evropske industrijske dediščine kot konservatorskega (valorizacijskega) problema. Organiza-

cijna stabilizacija — in plačana članarina — nam omogoča bolj sistematično strokovno delovanje v teh smereh. Ob koncu oktobra ali v začetku novembra organiziramo ob sestanku Nacionalnega komiteja v Ljubljani, javno predstavitev nekaterih pomembnih akcij po Jugoslaviji v minulemu letu. Prav bi bilo, da delom v SR Sloveniji (člani in nečlani) namenimo poseben poudarek.

Delo društva je bilo večkrat predstavljeno ob raznih prilikah na TV in v časopisih, skratka, njegovo udejstvovanje in delovanje je bilo vedno družbeno overovljeno. Omeniti je še treba, da smo v tem času sprejeli tudi pravilnik o dodeljevanju diplom in plaket SKD, vendar za leto 1985 se tega podeljevanja nismo poslužili, ker so bila priznanja in jubilejne medalje podeljene posameznim članom že ob svečani proslavi obletnice spomeniškega varstva.

V času tega mandatnega obdobja pa so se od nas za vedno poslovili tudi člani: Rado Smerdu, dr. Ivan Komelj, Lučka Tomšič, Vida Fatur ter stalni sodelavec na spomeniškovarstvenem področju Franče Drmaž.

RAZGLASITVE

Občina Celje

Ur. l. SRS 23/86, 1364 odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov na območju občine Celje:

Spomeniki zgodovinskega urbanizma: Celje — staro mestno jedro, Dobrova — zdravilišče, Vojnik — staro jedro naselja.

Arheološka območja: Celje — keltsko rimska naselbina.

Zgodovinska in memorialna območja: Celje—Golovec, slovensko pokopališče, Slemenec—Javornik, območje Paškega Kozjaka.

Arheološki spomeniki: Dobrna, r. naselbina, Hrenovo, prazg. in poznoant. naselbina, Laška vas pri Štorah, grobišče, Pečovnik, naselbina, Slatina v Rožni dolini—grobišče, Šmarjeta — r. naselbina, Šmartno v Rožni dolini — r. naselbina, Vojnik — r. nekropola, Vrbe — prazg. naselbina, Zadobrovo — r. naselbina.

Umetnostni spomeniki: a) gradovi in graščine — Celje, stari grad, mestni grad in grofija, Zg. Lanovž, Medlog gozdni

dvor, Dobrna grad, Dobrna graščina Lokovina 10, Dobrnica graščina, Frankolovo graščina, Lemberg grad, Lindek grad, Prešnik graščina, Socka graščina, Tabor pri Vojniku, Vine graščina. b) spomeniki meščanske in trške arhitekture — Celje, Cankarjeva 2, 5, 6, 8, 9—11, 13, Čuprijska 7, Gubčeva 10, Ipavčeva 2, Lilekova 5, Miklošičeva 3, Prešernova 3, 11, Savinjska 3, Savinjsko nabr. 5, 6, Savinova 9, Slomškov trg 5, 11, Stanetova 3, 4, Titov trg 2, 6, 7, 8, 9, Tomšičev trg 1, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 17, 18, Trg V. kongresa 3, Trg svobode 9, 10, Vodnikova 2, Vrnčeva 2, 4, Zidanškova 1, 3, 5, 7, 9, 17, 19, 26, 30, Dobrna 30 (vila Ružička), Vojnik, Celjska c. 19. c) sakralni spomeniki: Celje, ž. o. c. sv. Danijela, p. c. sv. Jožefa, p. c. Marijinega Vnebovzvetja, p. c. sv. Maksimilijana, p. c. sv. Miklavža, kapucinska cerkev sv. Cecilije, Črešnjice ž. c. Naše ljube gospe, Dobrna ž. c. Marijinega Vnebovzvetja, Dol pod Gojko p. c. sv. Trojice in DM, Frankolovo ž. c. sv. Jožefa, Kozjak ž. c. sv. Jošta, Kom-

pole p. c. sv. Lovrenca, Lemberg pri Strmcu p. c. sv. Katarine, Strmec pri Vojniku ž. c. sv. Lenarta, Svetina p. c. MB, Svetina kapela sv. Križa, Svetli dol kapela sv. Florjana, Sv. Tomaž pri Vojniku, kapela, Šentjanž nad Štorami p. c. J. Krstnika, Šmartno v Rožni dolini ž. c. sv. Martina iz Toursa, Teharje, ž. c. sv. Martina, Premarje p. c. sv. Luke, Šentjungert p. c. sv. Kunigunde, Vojnik ž. c. sv. Jerneja, Vojnik p. c. Marije 7 žalosti, Vojnik p. c. sv. Florjana, Vrhe p. c. sv. Ane, Zavrh nad Dobrno p. c. sv. Nikolaja. Č) javni spomeniki, znamenja vodnjaki: Strmec pri Vojniku kapela sv. Mihaela, Celje Marijino znamenje, Celje Arkova kapelica, Celje Kalvarija, Dobrova, zn. pri hiši 61 in pri hiši 80, Kompola, kapelica, Svetina, kapelica z vzdanim gotskim sklepnikom.

Zgodovinski in memorialni spomeniki: Celje, Breg 18 zapor za izgnance, Cesta na grad 18, ilegalna tehnika, Golovec-grobnica, mestno pokopališče-grobišče, Muzejski trg slovenska nižja gimnazija, Šlandrov trg-spomenik in grobnica, Teharska c. 124 javka, Titov trg 4 — ustanovni sestanek Zveze del. ljudstva, Trg V. kongresa zapor Stari pisar, Trg svobode 9 zasramovanje in mučenje partizanov, Vrunčeva 13 zbirno taborišče za ugrabljenе otroke, Arclin Oljčkova hiša 21, Črešnjice pokopališče-grobišče, Dobrna pokopališče-grobišče, Frankolovo pokopališče-grobišče, Gorica pri Šmartnem v Rožni dolini 48, Ivanca pri Vojniku, grobišče, Medlog 30 Joštov mlin, Slatina 13 Lebičeva hiša, Strmec pri Vojniku grobišče, Svetina grobišče, Šentjungert grobišče, Vojnik grobišče ob spomeniku, Šmartno v Rožni dolini grobišče, Tomaž nad Vojnikom 7 Dobrotinškova domačija, Vojnik spomenik padlim v 1. svet. vojni.

Krško

Skupščinski Dolenjski list 8/85, 106: odlok o razglasitvi gomilnega grobišča Sajevece pri Kostanjevici za kulturni spomenik, 22 železnodobnih gomil in rimska grobnica ob cesti proti Brežicam in reki Krki.

Laško

Ur. l. SRS 19/81 odlok o zaščiti območja domačije pesnika Antona Aškerc kot etnološkega in memorialnega spomeniškega območja.

Litija

Ur. l. SRS 1/86 91, odlok o razglasitvi gradu Bogenšpek z vplivnim območjem za kulturni spomenik.

Ljubljana Center

Ur. l. SRS 33/83, odlok o razglasitvi spomenikov delavskega gibanja, narodnoosvobodilne vojne in socialistične graditve za zgodovinske spomenike: 1. spomenik kmečkim uporom na Gradu, 2. plošča in stavba Novi trg 2, 3. plošča in bunker Emonska 2 (tiskarna Tunel), 4. spomenik žrtvam železničarske stavke na Zaloški 5, spomenik prostovoljcem 1912 do 1918 Dvorni trg, 6. spomenik padlim v 1. svet. vojni Hrvatski trg, 7. spomenik ilegalcu na Kidričevi, 8. spomenika plošča in prostor na hiši Pod gradom 4, kjer je bil ustanovni kongres kom. stranke Slovenije, 9. spomenik revolucije, Trg revolucije, 10. spomenik E. Kardelju, Trg revolucije, 11. spomenik B. Kidriču ob Prešernovi, 12. spomenik F. Rozmanu-Stanetu na križišču Šubičeve in Titove, 18. grobnica narodnih herojev na Trgu narodnih herojev, 14. spomenik T. Tomšiču pred osnovno šolo T. Tomšiča, 15. del zidu in spomenik talcem v Ul. stare pravde, 16. stavba in plošča IV. drž. konferenci ZKJ Trdinova 8, 17. spomenik plošča in stavba sanatorija Emona, Komenškega 4, 18. spomenik manifestaciji 1942 na križišču Mikošičeve in Cufarjeve.

Ur. l. SRS 5/86 452, Odlok o razglasitvi srednjeveškega mestnega jedra — Stare Ljubljane in Grajskega griča za kulturni in zgodovinski spomenik ter naravno znamenitost.

Ljubljana Vič-Rudnik

Ur. l. SRS 38/86, 1738, odlok o razglasitvi petih podružničnih cerkva za kulturne spomenike: 1. p. c. sv. Petra na Dvoru pri Polhovem Gradcu (dogr. 1548, katedrala, lesen strop iz 1577, stranski zlati oltarji iz 17. stol., glavni iz delavnice Facia 1739), 2. p. sv. Jakoba v Strahomeru (dograjena 1495, predelana v 17. stol. freske, zlat oltar, odličen stranski oltar), 3. p. c. sv. Nikolaja na Visokem pod Kureščkom (freske Janeza Ljubljanskega iz 1443), 4. p. c. sv. Primoža in Felicijana v Zgončah (srednjeveške freske furlanskih mojstrov iz 2.

pol. 15. stol.), 5. p. c. sv. Ahaca nad Turjakom (1. pol. 15. stol., dvoranska arhitektura, gotska oltarna plastika in stenska poslikava — povezana z matično posestjo Turjaških in z boji s Turki).

Ur. 1. SRS 42/86, 1909, odlok o razglasitvi Krakova in Eipprove ulice za kulturni in zgodovinski spomenik.

2. čl. Urbanistični spomenik predstavlja značilen primer srednjeveške predmetne zasnove in sintezo srednjeveškega urbanizma in arhitekture 18. in 19. stol. dopolnjeno s Plečnikovimi ureditvami. Območje Krakova z značilno parcelacijo, ki se v ozkih pasovih širi navzven ter zazidalnim sistemom globinsko razvitih hiš ob Kladezni in Krakovski ulici, predstavlja eno redkih še ohranjenih predmetov srednjeveškega urbanizma. Eipprova ul. je Najstarejši del Trnovega s še deloma ohranjeno srednjeveško parcelacijo... Območje Krakova in Eipprove ulice so ambiantalno in funkcionalno neodtujljivi bregovi Gradašnice in Ljubljane ter trije mostovi...

čl. 3. ... v območju ... A. Arhitekturni in umetnostni spomenik: 1. Krakovska 27 (baročna), 2. Krakovska 21 (elementi iz 18. stol. in kužnim znamenjem iz 1599).

B. zgodovinski spomeniki: 1. Krakovska 11 (r. hiša Riharda Jakopiča).

C. Tehniški spomeniki: 1. Jeklarski ali Razorčev most iz 1903. 2. Transformatorska postaja ob izlivu Gradašnice iz 1920.

D. Tehniški spomenik in spomenik oblikovane narave: 1. Trnovski most z obeliskom in kipom sv. Janeza Krstnika (Nikolaj Pirnat) ter drevored (celota J. Plečnik 1932).

E. Spomeniki oblikovane narave: 1. Drevored kostanjev na Krakovskem nasipu, 2. Drevored brez ob Eipprovi ulici, 3. Plečnikova ureditev nabrežij Gradašnice in Ljubljane.

Ljubljana Moste-Polje

Ur. 1. SRS 34/84, 1641, odlok o razglasitvi spomenikov delavskega gibanja, narodnoosvobodilne vojne in socialistične graditve za kulturno-zgodovinske spomenike: 1. Besnica — prvi strel na okupatorja, 2. Besnica — Tuji grm na Jančah, 3. Kodeljevo — bunker v hiši Ul. Goce Delčeva 31, 4. sp. plošča Pod ježami 17 —

tiskarna, 5. Nove Jarše Kodrova 27, pokr. konferenca KPJ 1928, 6. Polje, bolnišnica, 7. Zadvor — cerkev in spomenik na Urhu, 8. Zadvor — Podlipoglav 19 z 10 spominskimi ploščami, 9. Zadvor—Pugled avtentično partizansko taborišče, 10. Zadvor, spomenik ob cesti 13. julija, 11. Pot spominov in tovarištva, 12. Zelena jama, dvorišče Saturnus, 13. Zadobrova —Sneberje, obeležje ob šentjakobskem mostu.

Ur. 1. SRS 41/85, 1686 — odlok o dopolnitvi (območje Urh).

Maribor

Medobčinski uradni vestnik 10/81, odlok o razglasitvi vinske trte ob fasadi hiše v Vojašniški ulici 8 v Mariboru za naravno znamenitost.

Ormož

Uradni vestnik XXI/10, 26. 4. 1984, odlok o razglasitvi kulturnih in zgodovinskih spomenikov v občini:

arheološka območja: Bratonečice — r. gomile, Godeninci — stavba in cesta, Hajndl — naselbina, gomili in cesta, Hardek — naselbina, Loperšice — gomile in cesta, Mihovci — neolitska naselbina in cesta, Miklavž — gomile, Ormož, Pavlovci — stavbe, Pavlovski vrh — neolitska naselbina, Pušenci — prazgodovinska naselbina, Savci — gomile, Senčak — gomile, Sodinci — gradišče, Središče — stavba in grobišče, Šalovci — gomile in cesta, Vičanci — gomile.

Naselbinska območja: Hum, Kog, Mihalovci, Ormož, Podgorci, Središče ob Dravi, Tomaž pri Ormožu, Velika Nedelja.

Arheološki spomeniki: Hum — cesta, Osluševci — grobišče, Senik — gomila, Trgovišče — cesta, Trnovci — gomila, Zerovinci — gomila.

Umetnostni in arhitekturni spomeniki: gradovi — Temnar, dvorec Hum, Ormož, Velika Nedelja, dvorec Kogl; meščanska in trška arhitektura — Ormož, Kerenčičev trg 1, 3, 8, 9, Kolodvorska 4, Poštna 1, Ptujška 11, 21, Skolibrova 10, 11, 12, 15, 19, Grabe 32, 33, Vel. Nedelja 11, 14, 15; sakralni — ž. c. sv. Duha Grabe, p. c. Janeza Krstnika Hum, ž. c. sv. Bolfenka Kog, ž. c. Vseh svetnikov Mihalovci, ž. c. sv. Miklavža. Miklavž, ž. c. sv. Jakoba Ormož, ž. c. sv. Lenarta

Podgorci, p. c. ŽMB Središče, ž. c. sv. Tomaža, Tomaž, ž. c. sv. Trojice, Vel. Nedelja; javni spomeniki in znamenja — kapela na Drakšlu, zn. Ivanjkovci, kapela Kog, zn. Lača ves, zn. Lešnica, kapela Litmer, zn. Mihovci, zn. Osluševci, kapela Ormož, zn. Podgorci, kapela Pušenci, zn. Runeč, tri znamenja v Središču, zn. Velika Nedelja, kapela Vodranci.

Zgodovinski in memorialni spomeniki: r. hiša Frana Ks. Meška, G. Ključarovci 6, r. hiša narodnega heroja V. Megla, Tomaž p. Ormožu 60, r. hiša narodnega heroja J. Kerenciča, Jastrebeci 8, r. hiša Stanka Vraza, Cerovec 30, spomenik padlim talcem v Ivanjkovcih.

Tehnični spomenik: stavba Pušenci 4.

Piran

Uradne objave 23/71, odlok o razglasitvi hiše z okolico, kjer je bival in ustvarjal slovenski pisatelj Ciril Kosmač, za kulturnozgodovinski spomenik.

Ravne

Medobčinski uradni vestnik 15/83, odlok o zaščiti spominskega parka Poljana.

Šentjur pri Celju

Uradni list SRS 1/1986-156: odlok o razglasitvi objektov v ulici »Skladatelj Ivapcev« št. 27 in 28 v Šentjurju za kulturni spomenik.

PRISPEVKI ZA KONSERVATORSKO METODOLOGIJO

V letu 1986 so bolj zaživi strokovni sestanki (sklicani na Zavodu SRS za varstvo naravne in kulturne dediščine), ki so bili posvečeni aktualnim strokovnim dilemam in problemom, zanimivim za širši krog konservatorjev. Zaradi širine obravnavane problematike taki sestanki presegajo delo strokovnih komisij in strokovnih svetov, čeprav so udeleženci razprave v komisijah in svetih po svojem znanju in izkušnjah mnogo bolj izbrani. Po drugi strani pa so naši sestanki lahko zameetek pravega strokovnega posvetovanja. Od takega posvetovanja jih ločita skromnejša priprava in hitrejši odziv na ožje zastavljeno aktualno vprašanje. Po udeležbi in odzivu vidimo, da je potrebna tudi ta oblika, ki naj pomaga pri strokovni rasti naše dejavnosti. Iz zapisov z veseljem (četudi brez dvoma do neke mere subjektivno) povzemam nekaj mnenj, ki morejo prav gotovo koristiti tudi pri prihodnjem delu.

Ko smo govorili o sodelovanju konservatorstva in arheologije pri *izkopavanju* velikih gradbenih, zlasti grajskih kompleksov, smo ponovno ugotovili, da je za praktično delo treba ustrezno došolati arheologe pa tudi umetnostne zgodovinarje in etnologe, ki morajo vsi, vsaj občasno, sodelovati v delovnem teamu. Arheologija je pri nas v sedanjosti podobna lahko povsem zanesljiva zlasti pri določanju relativne kronologije ter razmerja med posameznimi gradbenimi fazami in sklenjenimi kompleksi najdb. Ostale interpretacije so interdisciplinarno opravilo.

Raziskovanje grajskega kompleksa, ki je dolgo nastajal (»raščena arhitektura«), je vselej delo več arheoloških kampanj. Z majhnimi izkopi, ki so možni npr. pri iskanju apsidi v cerkvi, pri grajskih kompleksih ne moremo opraviti nič. Zato je treba raziskovanje deliti na primerne etape. V vsako izmed njih sodijo tudi primerne stalne inčasne konservatorske rešitve, prav tako, kot velja to nasploh za velike arheološke komplekse. Izkopavanje sme konservacijo prehitovati le za eno leto. Kjer je le mogoče, naj konservatorski poseg, ki ga bo treba v prihodnosti še nadaljevati, pusti kar največ možnosti za razne variante teh nadaljevanj — ne vemo namreč, do kakšnih spoznanj se bo stroka v prihodnosti še dokopala. Za konservatorsko delo so nadvse pomembne kar najbolj številne grafične rekonstrukcije domnevnega ali ugotovljenega stanja objekta v njegovih posameznih gradbenih fazah. Izdelava teh rekonstrukcij naj spremlja izkopavanje kar najtesneje. Nobena besedna interpretacija namreč ne more nadomestiti grafične rekonstrukcije (ali variant grafičnih rekonstrukcij), saj risba ne more zanemariti detajla, zlasti tistega, ki lahko usodno odloča o videzu ali konstrukcijah celote.

Ob analiziranju uničevalnih procesov na *stenskih freskah* smo posebno jasno videli, kako usodni so vsi vgrajeni materiali in širše okolje stavbe. Freske na zunanjščinah se npr. povsem različno odzivajo na razne nadstreške in balko-